

Innspill til ny prisregulering av fjernvarme fra Helse Midt-Norge

Helse Midt-Norge RHF viser til henvendelsen fra NVE om hvordan fjernvarmepris skal reguleres og en fremtidig reguleringsmodell.

Helse Midt-Norge er en storkunde av fjernvarmeselskapene. I Trondheim har som eksempel St Olavs hospital Trondheim et innkjøp på mer enn 50 GWh/år, og er én av de fire aller største kundene til Statkraft Varme.

For St Olavs Hospital i Trondheim, har vi en avtale med Statkraft Varme som er ganske lik den foreslåtte prismodellen i høringsforslaget til Vista, med fjernvarmepris basert på et referanseanlegg som er varmpumpe. Avtalen er fra 2001 og den har fungert godt for alle parter inntil for få år siden. Statkraft Varme forsøkte på dette tidspunkt å si opp avtalen om levering av varme og kjøling til sykehuset i 2021, og St.Olavs Hospital så seg nødt til å kreve en rettslig avklaring om oppsigelse av avtalen. Sykehuset vant fram at oppsigelsen var ulovlig. Dette nevnes for å illustrere at fjernvarmeselskapene antas å kjempe for å beholde sitt monopol, uten regulering.

KONKLUSJON

Vistas rapport om ny reguleringsmodell med stor interesse. Den er informativ, analyserende og kommer med gode innspill.

Helse Midt-Norge RHF støtter Vistas forslag til prisregulering, hvor et pristak basert på kundens alternative kostnad, hvor samtidig fjernvarmeselskapenes kostnader hensyntas.

Det viktigste er dog å erkjenne at fjernvarmeselskapene i praksis har monopol på levering av varme i sine konsesjonsområder, og at det må etableres en eller annen form for monopolregulering.

Som eksemplene i dette notatet viser, benytter fjernvarmeselskapene sitt monopol til å generere en avkastning langt høyere enn det som er vanlig i resten av næringslivet.

Begrunnelse

Helse Midt-Norge ser store fordeler i etableringen av fjernvarmeselskaper der det er grunnlag for det. Vi mener det er store samfunnsøkonomiske fordeler, både i utnyttelse av lokal energiproduksjon, enten det kommer fra energigjenvinning eller utnyttelse av spill-varme. Det gir stordriftsfordeler og i de fleste tilfelle bedre løsninger for miljøet.

Fjernvarmenettet er den eneste aktuelle sluttkunde som kan utnytte det store volumet energi som spill-varmen fra avfallsforbrenning eller spillvarme genererer. Det samme gjelder utnyttelse av deponigass fra avfallsdeponi.

Løsningen medfører store investeringskostnader for både produksjonsanlegg og distribusjonssystemer. Inntektsbildet til fjernvarmeselskapene må sikres på en eller annen måte, og dette er gjort ved å gi fjernvarmeselskapene monopol. Samtidig blir kundene langt på vei avhengig av løsningen – investeringen for tilkobling og bruk av fjernvarme i bygg kommer normalt i stedet for alternativer som varmpumper, fjellvarmeanlegg, økt kapasitet for oppvarming med strøm e.l.

Selv om fjernvarmebransjen hevder noe annet, er fjernvarme et naturlig monopol og må behandles deretter. Det blir da særs viktig at ikke monopolet utnyttes til overpris på produktene.

Fjernvarmeloven, som delvis regulerer prisen på fjernvarme, er fra 1986. På den tiden var elektrisk oppvarming det eneste reelle alternativet til fjernvarme, og det var naturlig at en prisregulering speilet kostnadene med elektrisk oppvarming. Siden den gang, har spesielt installasjon av varmepumper endret dette bildet – i tillegg til nye alternativer som solenergi.

Helse Midt-Norge vil påpeke at fortsatt er det slik at en mest miljøvennlige kWh er den vi ikke bruker. Det må derfor stimuleres til enøk i den framtidige prisreguleringen, og det bør ikke være adgang for fjernvarmeleverandøren til å motsette seg slike løsninger.

Monopol eller ikke?

Formelt er leveranser av fjernvarme konkurranseutsatt, men realitetene er noe annet. Etter opp mot 40 år med fjernvarme, har det ikke dukket opp konkurrenter til konsesjonærer i et konsesjonsområde i særlig grad, slik at i realiteten er det monopol.

For kraftselskapene ble det kort tid etter Energiloven kom tidlig på 90-tallet, stilt krav om selskapsmessig skille mellom produksjon, transmisjon og salg, noe som i dag er gjennomført. Det var naturlig å kreve at produksjons- og salgsaktivitetene - hvor det var mulig å skape reell konkurranse, ble skilt fra nettselskapene - som var et naturlig monopol.

I og med at det ikke er naturlig med et nasjonalt overføringssystem for fjernvarme som det er for strøm, må hele forsyningskjeden for fjernvarme sees under ett. Det også bekreftet i lov om bygging og drift av fjernvarmeanlegg.

<https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/1986-04-18-10>

Produksjonsmonopol

Når det gjelder produksjon av fjernvarme, er det mange forskjellige kilder, men i de store byene er avfallsforbrenning en dominerende kilde. I Trondheim står avfallsforbrenning og forbrenning av deponigass for rundt 80 % av produksjonen. Statkraft Varme har det eneste anlegg for avfallsforbrenning og enerett på å kunne samle inn deponigass. Om det skulle være nyanser i dette monopolet, er faktum at det er ingen andre enn Statkraft Varme som forbrenner avfall og deponigass. Summen av dette er at fjernvarmeselskapene har de facto monopol på produksjon av fjernvarme.

Overføringsmonopol

Når det gjelder transport av fjernvarme, eier fjernvarmeselskapet overføringssystemet og det er enten ikke lovlig eller mulig for konkurrerende aktører å benytte overføringssystemet. Det gjøres i hvert fall ikke. Summen av dette er at fjernvarmeselskapene har de facto monopol på overføring av fjernvarme.

Monopol på salg

For å kunne selge fjernvarme kreves det konsesjon. Det er omtrent umulig å få dobbel konsesjon for salg av fjernvarme. Det er tvert imot vanskelig å levere nærvarme i et konsesjonsområde. Det er strenge reguleringer også for leveranse av nærvarme. I tillegg er det tilknytningsplikt i områder det er delt ut konsesjoner. Tilknytningsplikten blir ofte oppfattet som bruksplikt.

Det er svært uvanlig at andre enn konsesjonæren leverer nær- og fjernvarme i et område.

Fortjeneste bildet

Den eneste prisbegrensning som finnes for fjernvarme i dag er regulert av Energiloven, hvor det står at fjernvarme ikke skal være dyrere enn strøm. For de fleste selskaper betyr det at fjernvarmeprisen

legges tett oppunder strømprisen, til tross for at for veldig mange fjernvarmeselskaper har produksjonskostnadene som i liten grad påvirkes av strømprisen. Som vedlagte kakediagram viser, er det kun 10 % av produksjonskostnadene som er strømprispåvirket. For Oslo som eksempel, ble det sendt ut et brev i høst hvor fjernvarmeprisen ble varslet å være 4 kr/kWh som en følge av høye strømpriser. Til tross for at energigjenvinning er den største kilden til produksjon av fjernvarme i Oslo.

Vi tror at det er en stor samfunnsmessig gevinst i at det er monopol på leveranser av fjernvarme, men da må prisene reguleres og ikke løpe fritt som i dag. Det er få bransjer som har den samme profitt som fjernvarmeselskapene. Som eksempel på dette legges det ved utdrag fra proff.no for de største selskapene. Slike resultater er umulig i et konkurranseutsatt marked. Her resultater fra 25 – 40 % ganske vanlig, mens avkastningskravet i de fleste bransjer er under 10 %.

Vi har tatt utgangspunkt i de tre fjernvarmeselskapene som har holdt på lengst og hvor økonomien ikke er like påvirket av en høy investeringsperiode.

Det er Oslo (Celsio), Trondheim (Statkraft Varme, Trondheim) og Oslo Vest/Bærum/Asker (Oslofjord Varme).

Celsio

	2021	2020	2019
Sum driftsinntekter	2 266 085	1 438 539	1 859 360
Driftsresultat	641 264	349 813	637 008
Resultat før skatt	493 540	186 189	471 639
Årsresultat	384 457	144 956	368 827
Sum eiendeler	6 811 606	6 521 589	6 517 554
Valutakode	NOK	NOK	NOK

Kilde: Brønnøysundregistrene

Oslofjord Varme

	2021	2020	2019
Sum driftsinntekter	348 701	201 869	273 028
Driftsresultat	136 339	93 549	115 854
Resultat før skatt	127 322	81 872	102 750
Årsresultat	99 361	63 870	80 169
Sum eiendeler	713 154	653 086	670 094
Valutakode	NOK	NOK	NOK

Kilde: Brønnøysundregistrene

Statkraft Varme, Trondheim

	2021	2020	2019
Sum driftsinntekter	886 464	558 556	776 541
Driftsresultat	214 703	32 567	208 414
Resultat før skatt	215 841	14 005	181 973
Årsresultat	168 122	10 838	141 831
Sum eiendeler	3 423 969	3 140 732	3 144 219
Valutakode	NOK	NOK	NOK

Kilde: Brønnøysundregistrene

Celsio	2019	2020	2021
Driftsinntekter	1 859 360	1 438 359	2 266 085
Driftsresultat	637 008	349 813	641 264
<u>Driftsresultat %</u>	<u>34 %</u>	<u>24 %</u>	<u>28 %</u>
Oslofjord Varme	2019	2020	2021
Driftsinntekter	273 028	201 869	348 701
Driftsresultat	115 854	93 549	136 339
<u>Driftsresultat %</u>	<u>42 %</u>	<u>46 %</u>	<u>39 %</u>
Statkraft Varme Trh	2019	2020	2021
Driftsinntekter	776 541	558 556	886 464
Driftsresultat	208 414	32 567	214 703
<u>Driftsresultat %</u>	<u>27 %</u>	<u>6 %</u>	<u>24 %</u>

Fjernvarme - Energikilder 2021

7,5 TWh

